

Cíl programu: podat přehled o základních přístupech, postupech a metodách diagnostiky člověka na úrovni běžného pozorovatele, pedagoga a psychologa. Učivo je členěno do 3 tématických okruhů: 1) obecné otázky pedagogické a psychologické diagnostiky, modely determinant školního výkonu jedince na různých úrovních vzdělávání, modely determinant pracovního výkonu, 2) diagnostika z pozice pedagoga a psychologa, 3) teorie psychologického testování a základy psychometrie.

Návaznost na další předměty: nepředpokládá se znalost témat jiných předmětů, nezbytný je všeobecný přehled a znalost psychologických termínů na úrovni střední školy.

Tématické okruhy:

1. Obecné otázky pedagogické a psychologické diagnostiky.

Pojmy „Pedagogická diagnostika“, „Psychologická diagnostika“, „Speciálně-pedagogická“ diagnostika.

Základní typy psychologických diagnostických přístupů. Psychometrický vs. „klinický“ přístup. Normalita jako diagnostický problém. Experimentálně psychologický, „klinický“, anamnesticko-explorační přístup jako základní v diagnostice dětí a dospívajících. Články, kroky, sekvence psychodiagnostického procesu. Osobnostní a organizační předpoklady „klinického“ přístupu. Testová a netestová diagnostika (vycházející např. z koncepce „hlubinné“, individuální, analytické psychologie). Testová diagnostika a tzv. „velká“ diagnostika. Jaké otázky klade pedagog psychologovi, jak čte zprávu z psychologického vyšetření.

Předpoklady psychologické predikce školního a pracovního výkonu. Jednofaktorové a vícefaktorové modely. Modely determinant školního výkonu a pracovního výkonu. Implikace pro doporučení, organizační rozhodnutí, obecné a specifikované doporučení k práci pedagoga, psychokorektivní a psychotherapeutické „zacházení“ s jednotlivcem. Klasický přístup v psychodiagnostice vs. „systémový“.

2. Diagnostika jedince z pozice pedagoga a psychologa.

Zdroje informací a metody získání dat

Anamnéza rodinná, osobní, zdravotní, školní. Anamnéza při vyšetření dítěte a dospívajícího s výukovými a výchovnými obtížemi, při vyšetření pro výběr a volbu povolání, při posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky.

Pozorování - pojem, průběh, sledované jevy. Registrace. "Rozhovorový list". Chování dětí v pracovně psychologu, v domácím prostředí a ve školní třídě ve vztahu k jednotlivým diagnostickým kategoriím.

Diagnostický rozhovor (interview) - význam, cíle, příprava, průběh. Explorace.

Dotazníky.

Psychologické testy.

Zprávy o sobě.

Zprávy od třetích osob např. Školní dotazník (různé varianty), Dotazník Školní zralosti.

Psychofyziologické metody.

Biochemické metody.

Zobrazovací metody.

Analýza textů

„Ne-reaktivní“ postupy: Lost-letter technika, Bogus-pipeline technika, využití fyzikálních stop (v práci pedagoga a psychologa), využití anamnestických a archívních dat, „jednoduché“ pozorování, psychologická analýza materiálů a činnosti na internetu (osobní webové stránky, chatování, log-file analýza ke zjištění „pohybů“ v síti, psychologická analýza využívání internetu).

Diagnostické metody s využitím internetu a PC

Sociometrie.

Modely a metody užívané psychologem při „standardních“ vyšetřeních jedince navštěvujícího základní a střední školu:

Posuzování způsobilosti k zahájení školní docházky

Posuzování vzdělatelnosti, zejména žáků s výukovými problémy.

Posuzování vychovatelnosti, zejména žáků kázeňsky nepřizpůsobivých.

Posuzování adaptačních obtíží žáků a studentů a diagnostika při psychologické péči o zvládání vývojových úkolů.

Vyšetření pro výběr a volbu povolání.

Psychologická diagnostika jedinců potenciálně mimořádně nadaných.

Diagnostika jednotlivých funkcí, znaků a konstruktů

A) diagnostika v pozici učitele-pedagoga B) psychologická diagnostika

Diagnostika inteligence.

Diagnostika laterality.

Diagnostika pozornosti.

Diagnostika motivace.

Diagnostika řeči.

Diagnostika prožívání zdraví

Diagnostika motorických schopností.

Diagnostika rodiny a školní třídy.

Vývojová a raná diagnostika.

Pedagogická diagnostika školních výkonů a dosažených výsledků ve vzdělávání.

Forenzní diagnostika: Svěření dítěte do péče po rozvodu rodičů, dítě jako oběť, pachatel a svědek trestného činu. Spolehlivost výpovědi.

3. Teorie psychologického a pedagogického testování, základy psychometrie.

Metody analýzy položek a testů

Item-response teorie.

Analýza latentních rysů.

Klasická teorie testů.

Faktorová analýza.

Analýza profilu.

Multitrait-Multimethod analýza.

Latent-State-Trait teorie.

Pojmy test, položka, objektivita, reliabilita, validita.

Konstrukce testu s položkami mnohonásobné volby.

Účast na přednáškách je dobrovolná!

Požadavky ke kolokviu:

při kolokviální rozpravě posluchač prokáže znalost přednesených témat a tří připojených studijních textů.

Studijní texty (k získání v ISu ve Studijních materiálech předmětu):

Jiří Dan: Model determinant školního výkonu žáka základní školy.

Jiří Dan: Teorie testů a základy psychometrie.

Jiří Dan: Psychologická analýza textu.

Literatura k dalšímu studiu:

Franz Petermann, Michael Eid (Hrsg.): Handbuch der Psychologischen Diagnostik. Hogrefe Verlag: Göttingen 2006, 805 stran

Peter Halama: Princípy psychologické diagnostiky. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2005, 202 stran

Zuzana Háj Moussová, J. Duplinský a kolektiv: Pedagogicko-psychologické poradenství II, Diagnostika. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta: Praha 2002, 208 stran.

Jiří Dan 21.9.2009

----oOo----